

حقوق اداری

جلد اول

سازمان های اداری کشور

استخدام کشوری

با توجه به قانون مدیریت خدمات کشوری

مسئولیت مدنی دولت

(ویراست سوم)

دکتر کورش استوار سنگری

عضو هیات علمی دانشگاه آزاد شیراز

دکتر محمد امامی

عضو هیات علمی دانشگاه شیراز

فهرست مطالب

۱۷ مقدمه چاپ اول
۱۹ مقدمه چاپ هفدهم (بازنگری سوم)

بخش اول - سازمان‌های اداری کشور

۲۲ فصل اول: کلیات
۲۲ مبحث اول: تعریف، موضوع و منابع حقوق اداری
۲۲ گفتار اول: تعریف و موضوع حقوق اداری
۲۲ بند اول: اداره چیست؟
۲۵ بند دوم: موقعیت فعالیت‌های اداری در میان سایر فعالیت‌های دولتی
۲۵ ۱ - اعمال اداری و اعمال قانونگذاری
۲۵ ۲ - اعمال اداری و اعمال قضایی
۲۶ ۳ - اعمال اداری و دیگر اعمال قوه مجریه
۲۸ گفتار دوم: قلمرو حقوق اداری
۲۹ گفتار سوم: منابع حقوق اداری
۲۹ الف) قانون
۳۰ ب) عرف
۳۱ ج) رویه قضایی
۳۱ مبحث دوم: مبانی نظری حقوق اداری
۳۱ گفتار اول: جایگاه اداره و کارکرد آن
۳۱ ۱ - گردآوری و پخش اطلاعات
۳۲ ۲ - تهیه تصمیمات
۳۲ ۳ - پیش‌بینی
۳۳ ۴ - اجرا
۳۳ گفتار دوم: مأموریت‌ها و وظایف اداره
۳۳ ۱ - طبقه‌بندی برحسب استفاده از اقتدار عمومی (حاکمیت، تصدی)
۳۵ ۲ - طبقه‌بندی برحسب شعاع جغرافیایی صلاحیت اداره
۳۵ ۳ - طبقه‌بندی برحسب حیطه سازمانی
۳۶ گفتار سوم: فلسفه وجودی سازمان‌های اداری
۳۶ بند اول: نظریه خدمات عمومی
۳۷ بند دوم: مفهوم خدمات عمومی و تحولات آن
۳۹ بند سوم: اصول حاکم بر خدمات عمومی
۴۲ بند چهارم: نحوه اداره خدمات عمومی

- ۱- اداره خدمات عمومی توسط دولت به شکل انحصاری ۴۲
- ۲- ارائه خدمات عمومی توسط دولت و بخش غیردولتی به شکل مشارکتی ۴۲
- ۳- خدمات عمومی که به وسیله بخش غیر دولتی ارائه می شود ۴۳
- فصل دوم: سازمان های اداری ۴۴
- مبحث اول: اصول حاکم بر سازمان های اداری ۴۴
- گفتار اول: اصول حقوقی حاکم بر سازمان ها ۴۵
- بند اول: اصل حاکمیت قانون بر اداره ۴۵
- الف) نتایج اصل حاکمیت قانون ۴۶
- ب) ضمانت اجرای اصل قانونی بودن ۴۷
- بند دوم: اصل سلسله مراتب اداری ۴۸
- بند سوم: شخصیت حقوقی سازمان های اداری ۴۹
- الف - شخص حقوقی چیست؟ ۴۹
- ب - آثار شخصیت حقوقی ۵۰
- ج - انواع اشخاص حقوقی ۵۰
- د - وجوه افتراق اشخاص حقوقی، حقوق خصوصی و عمومی ۵۰
- ه - تقسیم بندی اشخاص حقوقی حقوق عمومی ۵۲
- آیا اجزاء دولت دارای شخصیت حقوقی هستند؟ ۵۲
- بند چهارم: ایجاد و سازمان دهی دستگاه های اداری یا اشخاص حقوقی عمومی ۵۵
- گفتار دوم: اصول فنی حاکم بر سازمان های اداری ۵۵
- بند اول: تمرکز اداری ۵۶
- بند دوم: عدم تمرکز اداری ۵۷
- الف - شرایط تحقق عدم تمرکز اداری ۵۷
- ب - انواع عدم تمرکز اداری ۵۸
- ج - ارزیابی تمرکز و عدم تمرکز اداری ۶۰
- مبحث دوم: سازمان های متمرکز اداری در ایران و مقامات آن ۶۰
- گفتار اول: تاریخچه سازمان اداری در ایران ۶۰
- بند اول: شکل گیری سازمان های اداری مدرن در عصر مشروطیت ۶۱
- بند دوم: سازمان های اداری در جمهوری اسلامی ۶۶
- گفتار دوم: سازمان اداری متمرکز در ایران و مقامات آن ۶۸
- بند اول: مقامات عالی سازمان اداری کشور ۶۸
- اول: رهبر ۶۸
- دوم: رئیس جمهور ۶۹

۷۱	الف) وظایف و اختیارات رئیس جمهور به عنوان رئیس کشور...
۷۳	ب) وظایف و اختیارات رئیس جمهور در قوه مجریه...
۷۶	سوم: همکاران رئیس جمهور...
۷۶	الف - معاونین رئیس جمهور...
۷۷	ب - وزراء...
۷۸	ج - وظایف و اختیارات وزراء...
۸۰	بند دوم: واگذاری اختیارات در حقوق اداری
۸۱	اول) تفویض اختیار
۸۱	I - شرایط صحت تفویض اختیار
۸۲	II - آثار تفویض اختیار
۸۲	الف) از نظر اداری
۸۲	ب) از نظر حقوقی
۸۴	دوم) کفالت اداری
۸۵	بند سوم: مقامات مرکزی در محل
۸۶	الف - تقسیمات کشوری و مبنای آن
۸۷	ب - مرجع تعیین واحدهای تقسیمات کشور
۸۸	ج - واحدهای تقسیمات کشوری، سازمان اداری و مقامات آن:
۸۸	اول - استاندار و استان
۸۸	I - عزل و نصب استاندار
۸۹	II - جایگاه استاندار در نظام اداری کشور
۸۹	III - وظایف و اختیارات استاندار
۹۰	الف) وظایف و اختیارات استاندار به عنوان نماینده دولت
۹۲	ب) وظایف امنیتی استانداران
۹۴	پ) وظایف نظارتی استاندار
۹۴	ت) وظایف استاندار در مورد شوراها
۹۵	ث) وظایف استانداران در مورد امور بیگانگان
۹۵	ج) وظایف ویژه استاندار
۹۵	چ) وظایف اداری استاندار
۹۶	IV - مسئولیت استاندار
۹۶	دوم - فرماندار و شهرستان
۹۶	I - عزل و نصب فرمانداران
۹۷	II - وظایف و اختیارات فرماندار
۹۷	سوم - بخشدار و بخش

۹۸	I- عزل و نصب بخشدار.....
۹۸	II- وظایف و اختیارات بخشداران.....
۹۸	چهارم - دهدار و دهستان.....
۹۹	گفتار سوم: نهادهای شورایی درسازمان مرکزی اداره کشور.....
۱۰۰	بند اول: شورای عالی اداری.....
۱۰۰	I- ترکیب اعضای شورای عالی اداری.....
۱۰۱	II- وظایف و اختیارات شورای عالی اداری.....
۱۰۳	بند دوم: شورای عالی انقلاب فرهنگی.....
۱۰۴	I- اهداف شورای عالی انقلاب فرهنگی.....
۱۰۴	II- وظایف شورای عالی انقلاب فرهنگی.....
۱۰۴	III- جایگاه حقوقی شورای عالی انقلاب فرهنگی و محدوده وظایف و اختیارات آن.....
۱۰۶	مبحث سوم: سازمان‌های اداری غیرمتمرکز.....
۱۱۰	گفتار اول: سازمان‌های محلی (شوراهای محلی).....
۱۱۳	بند اول: انتخابات شوراها.....
۱۱۳	الف - کیفیت انتخابات و شرایط انتخاب‌کنندگان و انتخاب‌شوندگان ..
۱۱۳	۱- شرایط انتخاب‌کنندگان.....
۱۱۴	۲- شرایط انتخاب‌شوندگان.....
۱۱۵	۳- محرومین و ممنوعین از انتخاب شدن.....
۱۱۶	ب - اجرای انتخابات و نظارت بر آن.....
۱۱۶	ج - نظارت بر انتخابات.....
۱۱۷	بند دوم: انواع شوراها و وظایف آنها.....
۱۱۸	۱- شورای اسلامی روستا.....
۱۱۸	I- وظایف شورای اسلامی روستا.....
۱۱۹	II- وظایف دهیار.....
۱۲۰	۲- شورای اسلامی بخش.....
۱۲۰	- وظایف و اختیارات شورای بخش.....
۱۲۰	۳- شورای اسلامی شهر.....
۱۲۱	I- وظایف شورای اسلامی شهر.....
۱۲۳	II- نهاد شهرداری.....
۱۲۵	III- شهردار.....
۱۲۵	۴- شورای اسلامی شهرستان.....
۱۲۶	وظایف شورای شهرستان.....

۱۲۶	۵- شورای اسلامی استان
۱۲۶	وظایف و اختیارات شورای استان
۱۲۷	۶- شورای عالی استان ها
۱۲۷	وظایف و اختیارات شورای عالی استان ها
۱۲۸	بند سوم: نظارت بر شوراها (هیأت های حل اختلاف)
۱۲۸	I- ترکیب هیأت های حل اختلاف
	II- شکایات قابل طرح در هیأت حل اختلاف (حوزه صلاحیت
۱۲۹	هیأت ها)
۱۲۹	الف) ابطال مصوبات شورا
۱۳۰	ب) چگونگی انحلال شورا
۱۳۱	ج) چگونگی سلب عضویت اعضا
۱۳۳	گفتار دوم: سازمان های فنی
۱۳۴	بند اول: مؤسسات عمومی
۱۳۴	الف - ویژگی های مؤسسات عمومی
۱۳۴	ب - اقسام مؤسسات عمومی
۱۳۶	I- مؤسسه دولتی چیست؟
۱۳۶	II- شرکت دولتی چیست؟
۱۳۷	III- مؤسسه و نهاد عمومی غیر دولتی
۱۳۹	ج - نظام حقوقی مؤسسات عمومی
۱۴۰	د - ساختار اداری مؤسسات عمومی
۱۴۱	بند دوم: نظام حرفه ای
۱۴۱	الف - نظام حرفه ای چیست؟
۱۴۲	ب - تعریف نظام حرفه ای در قوانین موضوعه
۱۴۳	ج - پیشینه قانونی نظام حرفه ای در ایران
۱۴۳	۱- قبل از پیروزی انقلاب اسلامی
۱۴۳	۲- بعد از پیروزی انقلاب اسلامی
۱۴۵	د - اهداف و وظایف نظام حرفه ای
۱۴۶	ه - انواع نظام حرفه ای
۱۴۸	فصل سوم: کنترل سازمان های دولتی
۱۴۹	مبحث اول: نظارت اداری
۱۴۹	گفتار اول: نظارت اداری بر سازمان های اداری مرکزی و کارکنان آن
۱۵۰	گفتار دوم: نظارت اداری بر نهادهای غیر متمرکز
۱۵۱	مبحث دوم: نظارت پارلمانی

۱۵۲	مبحث سوم: نظارت قضایی بر سازمان‌های اداری کشور.....
۱۵۳	گفتار اول: سازمان بازرسی کل کشور.....
۱۵۴	بند اول: وظایف سازمان بازرسی کل کشور.....
۱۵۵	بند دوم: آیین بازرسی.....
۱۵۵	الف - موارد بازرسی سازمان.....
۱۵۶	ب - چگونگی بازرسی.....
۱۵۷	ج - اختیارات بازرسان به هنگام بازرسی.....
۱۵۹	گفتار دوم: دیوان عدالت اداری.....
۱۶۰	بند اول: ساختار و جایگاه دیوان عدالت اداری.....
۱۶۲	بند دوم: صلاحیت و حدود اختیارات شعب دیوان عدالت اداری.....
۱۶۲	الف - صلاحیت شعب نسبت به موضوع.....
	۱- دیوان عدالت اداری صلاحیت رسیدگی به چه نوع دعاوی علیه دولت را دارد.....
۱۶۷	۲- دیوان عدالت و دعاوی الزام دستگاه دولتی به جبران خسارت.....
۱۶۸	ب - صلاحیت شعب نسبت به اشخاص.....
۱۷۰	۱- چه اشخاصی حق طرح دعوی در دیوان دارند؟.....
۱۷۴	۲- ارزیابی نظرات.....
۱۸۲	بند سوم: هیأت عمومی دیوان عدالت اداری و صلاحیت آن.....
۱۸۴	بند چهارم: نظریه شورای نگهبان در خصوص محدوده اختیارات دیوان ..
۱۸۷	بند پنجم: آیین دادرسی دیوان عدالت اداری.....
۱۸۹	اول: رسیدگی به شکایات در شعب دیوان.....
۱۹۱	دوم: نکات خاص در دادرسی دیوان عدالت.....
۱۹۵	سوم: رسیدگی به شکایات در هیأت عمومی دیوان.....
۱۹۷	بند ششم: اجرای احکام دیوان عدالت اداری و ضمانت اجرای آن‌ها.....
۱۹۷	الف - اجرای احکام.....
۱۹۹	ب - ضمانت اجرای آراء دیوان عدالت اداری.....

بخش دوم - استخدام در قانون استخدام کشوری و در قانون مدیریت خدمات کشوری.....

۲۰۲	فصل اول: کلیات.....
۲۰۵	مبحث اول: اصول حاکم بر استخدام.....
۲۰۶	۱ - اصل برابری فرصت شغلی.....

۲۰۶	۲- اصل حقوق مساوی برای کارمساوی
۲۰۶	۳- اصل لیاقت و شایستگی
۲۰۷	۴- اصل وجود امنیت شغلی
۲۰۷	۵- اصل تأمین رفاه کارکنان دولت
۲۰۸	۶- اصل حق دفاع از حقوق شغلی
۲۰۹	۷- اصل انضباط اداری
۲۰۹	۸- اصل استمرار و توسعه آموزش کارکنان
۲۰۹	مبحث دوم: تبیین مفاهیم در مقررات استخدامی
۲۱۰	الف) مستخدم یا کارمند دولت کیست؟
۲۱۱	ب) مأمورین به خدمات عمومی چه کسانی هستند؟
۲۱۴	ج) پست سازمانی
۲۱۵	د) شغل
۲۱۶	مبحث سوم: ماهیت حقوقی استخدام
۲۱۹	فصل دوم: دایره شمول قانون مدیریت خدمات کشوری و انواع استخدام
۲۱۹	مبحث اول: دایره شمول قانون مدیریت خدمات کشوری و مستثنیات آن
۲۲۰	مستثنیات قانون مدیریت خدمات کشوری
۲۲۰	الف) دستگاه‌های مستثنی شده
۲۲۲	ب) مقامات مستثنی شده
۲۲۳	ج) مشاغل مستثنی شده
۲۲۴	مبحث دوم: انواع استخدام
۲۲۵	۱- استخدام رسمی
۲۲۶	۲- استخدام پیمانی
۲۳۰	۳- اشتغال ساعتی در دستگاه‌های اجرائی
۲۳۰	۴- تأمین خدمات از طریق مناقصه
۲۳۱	۵- استخدام به عنوان کارگر
۲۳۲	فصل سوم: ورود به خدمت دولت
۲۳۲	مبحث اول: شرایط ورود به خدمت دولت
۲۳۷	مبحث دوم: دوره آزمایشی
۲۴۰	فصل چهارم: حقوق و مزایای کارمندان
۲۴۰	مبحث اول: حقوق و مزایای مادی
۲۴۱	گفتار اول: سابقه قانونی حقوق و مزایای کارمندان
۲۴۲	گفتار دوم: حقوق و مزایای کارمندان در قانون مدیریت خدمات کشوری
۲۴۳	بند اول - حقوق ثابت

۲۴۴	۱- عوامل شغل
۲۴۶	۲- عوامل شاغل
۲۴۸	حقوق ثابت مقامات سیاسی
۲۴۸	بند دوم: مزایا
۲۴۸	الف - فوق العاده ها
۲۵۰	ب - عائله مندی
۲۵۱	ج - تفاوت تطبیق
۲۵۱	د - سایر پرداختها
۲۵۱	ه - عیدی
۲۵۲	مبحث دوم: حقوق غیرمادی مستخدم
۲۵۲	گفتار اول: انواع مرخصی ها
۲۵۶	گفتار دوم: حق حمایت قضایی
۲۵۷	فصل پنجم: تکالیف کارمندان و تخلفات اداری
۲۵۷	مبحث اول: در تکالیف کارمند
۲۵۷	گفتار اول: اشتغال
۲۶۲	گفتار دوم: رعایت قوانین و مقررات و اطاعت از اوامر مافوق
۲۶۴	گفتار سوم: حفظ اسرار اداری
۲۶۵	گفتار چهارم: عدم سودجویی
۲۶۵	گفتار پنجم: رعایت بی طرفی در انجام وظایف
۲۶۷	مبحث دوم: تخلفات اداری
۲۶۸	گفتار اول: تخلف و مجازات های اداری
۲۶۸	بند اول: تخلف اداری چیست؟
۲۶۹	بند دوم: انواع تخلفات و مجازات های اداری
۲۶۹	الف) انواع تخلفات اداری
۲۷۱	ب) انواع مجازات های اداری
	بند سوم: دستگاه های مشمول قانون رسیدگی به تخلفات اداری و مستثنیات آن
۲۷۲	
۲۷۳	گفتار دوم: آیین دادرسی رسیدگی به تخلفات اداری
۲۷۳	بند اول: نهادهای رسیدگی کننده به تخلفات اداری
۲۷۳	الف) مقامات اداری
۲۷۵	ب) هیات های رسیدگی به تخلفات اداری
۲۷۷	ج) صلاحیت محلی هیأت رسیدگی به تخلفات اداری
۲۷۸	بند دوم: چگونگی رسیدگی به تخلفات اداری

۲۷۹	الف - رسیدگی در هیأت‌ها حضوری است یا غیر حضوری؟
۲۸۰	ب - صدور رأی
۲۸۱	ج - تجدیدنظر نسبت به آراء هیأت بدوی
۲۸۲	د - اصلاح یا تغییر آراء
۲۸۲	و - اعمال مجازات شدیدتر
	بند چهارم: تأثیر رسیدگی اداری و قضایی بر یکدیگر در مورد اتهامات
۲۸۳	مستخدمین
۲۸۴	الف) تأثیر رسیدگی اداری بر قضایی
۲۸۴	ب) تأثیر رسیدگی قضایی بر رسیدگی اداری
۲۸۸	ج - اثر براءت مستخدم از اتهام انتسابی
۲۸۹	بند سوم: وضعیت‌های خاص در رسیدگی به تخلفات اداری
۲۸۹	الف) اثر فوت متهم بر رسیدگی
۲۸۹	ب) وضعیت معتادان
۲۸۹	ج) مستخدمان دارای بیش از ۱۵ سال سابقه خدمت و ۵۰ سال سن
۲۹۰	بند پنجم: نظارت بر هیأت‌ها و آرای آن‌ها
۲۹۰	الف - هیأت عالی نظارت
۲۹۱	ب - دیوان عدالت اداری (نظارت قضایی)
۲۹۳	فصل ششم: خروج از خدمت دولت
۲۹۳	مبحث اول: استعفاء
۲۹۵	مبحث دوم: بازنشستگی
۲۹۶	گفتار اول: شرایط بازنشستگی
۲۹۷	بند اول - شرایط بازنشستگی در ق.ا.ک. و قوانین ذی ربط
۲۹۷	الف - بازنشستگی اختیاری
۲۹۷	۱ - بازنشستگی به تقاضای مستخدم و تکلیف دولت در موافقت یا آن
۲۹۸	۲ - بازنشستگی به اختیار دولت
۳۰۰	ب - بازنشستگی اجباری
۳۰۱	بند دوم - شرایط بازنشستگی در قانون مدیریت خدمات کشوری
۳۰۴	گفتار دوم: آثار بازنشستگی
۳۰۷	گفتار سوم: مسائل مالی و اداری بازنشستگی
۳۰۷	بند اول: تغذیه مالی حقوق بازنشستگی
۳۰۷	۱ - کسور بازنشستگی
۳۰۹	۲ - کمک و اعانه دولت به صندوق بازنشستگی
۳۰۹	۳ - موارد استرداد کسور بازنشستگی

- بند دوم: صندوق بازنشستگی و پرداخت حقوق بازنشستگی و وظیفه ... ۳۱۱
- بند سوم: انتقال سوابق بازنشستگی ۳۱۲
- بند چهارم: محاسبه حقوق بازنشستگی و وظیفه ۳۱۴
- الف - مبنای عمومی محاسبه ۳۱۴
- ب - جداول حقوق بازنشستگی و وظیفه در قانون مدیریت خدمات کشوری ۳۱۶
- ج - موارد قطع حقوق بازنشستگی ۳۱۸
- ۱ - دریافت حقوق بازنشستگی یا وظیفه یا مستمری یا بازخرید خدمت طبق ۳۱۸
- ۲ - اشتغال به خدمت بازنشسته در مؤسسات مشمول ق.ا.ک. ۳۱۸
- ۳ - محرومیت از حقوق اجتماعی ۳۱۹
- ۴ - مقفودالایر شدن و فوت مستخدم ۳۲۰
- ۵ - ترک تابعیت ۳۲۱
- د - توقیف حقوق بازنشستگی به علت محکومیت‌های حقوقی ۳۲۲
- مبحث سوم: از کارافتادگی کلی کارمند ۳۲۲
- ۱- از کارافتادگی ناشی از کار یا به سبب انجام وظیفه ۳۲۳
- ۲- از کار افتادگی غیرناشی از کار ۳۲۳
- مبحث چهارم: فوت کارمند ۳۲۳
- گفتار اول: وراثت مستمری بگیر ۳۲۴
- گفتار دوم: میزان حقوق وظیفه وراثت کارمند ۳۲۶
- الف) میزان حقوق وظیفه وراثت کارمند شاغل و بازنشسته ۳۲۶
- ب) میزان حقوق وظیفه وراثت کارمندان از کارافتاده ۳۲۶
- گفتار سوم: دریافت بیش از یک حقوق بازنشستگی یا حقوق وظیفه ۳۲۶
- مبحث پنجم: بازخریدی ۳۲۸
- ۱ - بازخرید به تقاضای مستخدم ۳۲۸
- ۲ - بازخرید به عنوان مجازات انضباطی ۳۲۹
- ۳ - باز خرید به اختیار دولت ۳۲۹
- مبحث ششم: خروج از خدمت به عنوان مجازات ۳۳۰
- فصل هفتم: تشکیلات و شوراهای تصمیم گیرنده در امور اداری و استخدامی ۳۳۱
- فصل هشتم: حالات استخدامی ۳۳۶
- مبحث اول: حالت هایی که در زمان وجود رابطه استخدامی موضوعیت دارد ۳۳۷
- ۱- حالت اشتغال ۳۳۸

۳۳۸	۲- حالت انتقال.....
۳۴۰	۳- حالت مرخصی.....
۳۴۱	۴- حالت آمادگی به خدمت.....
۳۴۱	الف) موارد آمادگی به خدمت.....
۳۴۶	ب) وضع استخدامی مستخدمین آماده به خدمت.....
۳۴۷	ج) مدت آماده به خدمت شدن.....
۳۴۷	د- حقوق مستخدمین آماده به خدمت.....
۳۴۸	ه- خروج از حالت آمادگی به خدمت.....
۳۴۹	۵- حالت مأموریت.....
۳۵۱	۶- حالت خدمت زیر پرچم.....
۳۵۱	۷- حالت تعلیق.....
۳۵۲	موارد تعلیق.....
۳۵۳	۸- حالت انفصال موقت.....
۳۵۴	۹- حالت غیبت موجه.....
۳۵۶	مبحث دوم: حالت هایی که رابطه استخدامی را قطع می کند.....
۳۵۶	۱- حالت بازنشستگی.....
۳۵۶	۲- حالت از کارافتادگی.....
۳۵۶	۳- حالت انفصال دائم.....
۳۵۷	۴- حالت استعفاء.....
۳۵۷	۵- حالت اخراج.....
۳۵۸	وضع کارمندان اخراجی.....
۳۵۸	۶- حالت بازخریدی.....

۳۵۹ بخش سوم - مسئولیت مدنی دولت و کارکنان آن ..

۳۶۰	مقدمه.....
۳۶۲	فصل اول: مبنای مسئولیت مدنی دولت و کارکنان آن.....
۳۶۲	مبحث اول: تقصیر.....
۳۶۴	گفتار اول: مبنای مسئولیت کارمندان دولت.....
۳۶۵	بند اول: تفکیک خطای اداری و شخصی کارمند و آثار آن.....
۳۶۵	بند دوم: ضابطه تشخیص خطای شخصی کارمند از خطای اداری.....
۳۶۸	گفتار دوم: مبنای مسئولیت مدنی دولت.....
۳۷۰	مبحث دوم: مسئولیت بدون تقصیر.....

۳۷۲	فصل دوم: ارکان مسئولیت مدنی دولت و کارکنان آن و آثار مسئولیت مدنی .
۳۷۲	مبحث اول: ارکان مسئولیت مدنی.....
۳۷۲	۱- تحقق ضرر
۳۷۳	۲- فعل یا ترک فعل زیانبار
۳۷۳	آیا وجود تقصیر در فعل یا ترک فعل زیانبار شرط است؟
۳۷۴	آیا غیر قانونی بودن عمل دلالت بر تقصیر دارد؟
۳۷۴	۳- وجود رابطه علیت میان فعل زیانبار و ورود خسارت
۳۷۵	مبحث دوم: آثار مسئولیت مدنی دولت و کارمندان آن
۳۷۵	گفتار اول: جبران خسارت
۳۷۶	گفتار دوم: عوامل رافع جبران خسارت
۳۷۶	بند اول: اعمال حاکمیت
۳۷۸	بند دوم: عدم امکان جلوگیری از ورود زیان.....
۳۸۰	فصل سوم: اعمال عمومی علت خسارت
۳۸۱	مبحث اول: مسئولیت مدنی ناشی از عمل تقنینی (قانونگذاری).....
۳۸۱	گفتار اول: مسئولیت مدنی ناشی از عمل دستگاه قانونگذار.....
۳۸۳	گفتار دوم: مسئولیت مدنی ناشی از عمل نمایندگان مجلس.....
۳۸۴	مبحث دوم: مسئولیت مدنی ناشی از اعمال قضایی
۳۸۵	گفتار اول: مسئولیت مدنی در قانون اساسی
۳۸۷	گفتار دوم: تحولات جدید.....
۳۸۹	مبحث سوم: مسئولیت مدنی ناشی از اعمال اداری (اعمال قوه مجریه).....
۳۸۹	گفتار اول: مسئولیت مدنی ناشی از اعمال اداری ناظر به افراد خاص (تصمیمات و اعمال انفرادی).....
۳۸۹	الف) مسئولیت کارمندان
۳۹۱	ب) مسئولیت دولت (اداره)
۳۹۱	گفتار دوم: مسئولیت مدنی ناشی از تصمیمات عام الشمول (آئین نامه، تصویب نامه، بخشنامه،....).....
۳۹۲	تصویب نامه، بخشنامه،....).....
۳۹۷	فهرست منابع
۳۹۷	الف - منابع فارسی
۳۹۹	ب - منابع خارج

مقدمه چاپ اول

ادبیات حقوقی ایران در زمینه حقوق عمومی چندان گسترده و عمیق نیست، به همین لحاظ در شعبه‌های مختلف این رشته منابع فارسی موجود محدود به چند کتاب و احیاناً مقاله است. در زمینه حقوق اداری چند کتاب ارزشمند وجود دارد، اما به لحاظ قدیمی بودن محتوای برخی و عدم تغییر در آنها متناسب با تحولات جدید ضرورت تألیف کتابی جدید متناسب با تغییرات و بیان سخنی نو را ایجاب نموده است. البته از آنجا که ساختار سیاسی و اداری ایران هنوز نهادینه و تثبیت نشده است و همین امر موجب ایجاد تغییرات زیاد و بعضاً فاقد منطقی صحیح در قوانین و مقررات گردیده است، لذا تزلزل و شناور بودن قوانین مشکلات تألیف کتاب در زمینه حقوق اداری را مضاعف می‌کند چون نویسندگان کتب پیوسته نگران این هستند که با چاپ کتاب آنها، مقررات تغییر کند و کتاب نیاز به اصلاح مجدد داشته باشد. نکته دیگر در مورد ادبیات حقوق اداری ایران غالب شدن وجه نظری (تئوریک) مطالب است بدین خاطر معمولاً دانشجویان و دیگر خوانندگان کتب حقوق اداری در تطبیق مطالب با واقعیات مشکل دارند. در این کتاب سعی شده است در هر مورد که دیوان عدالت اداری رأی صادر کرده است رأی دیوان ذکر و در صورت لزوم نیز رأی مورد نقد و ارزیابی قرار گیرد، تا در این زمینه هم رویه عملی مراجع ذی صلاح بیان و آراء آنها نیز بررسی شود.

کتاب حاضر جلد اول از مجموعه حقوق اداری است که مؤلفین در دست نگارش دارند و برای اینکه علاوه بر دانشجویان رشته حقوق برای دیگر رشته‌هایی که درس حقوق اداری دارند (مانند علوم سیاسی) قابل استفاده باشد در دو بخش اصلی، سازمان‌های اداری کشور و استخدام کشوری تنظیم شده است...

مقدمه چاپ هفدهم (بازنگری سوم)

تغییراتی که در چاپ دوم کتاب با توجه به قانون مدیریت خدمات کشوری انجام شد و افزودن بخش سوم با عنوان مسئولیت مدنی دولت به آن از امتیازاتی بود که کتاب را مورد استقبال اساتید، دانشجویان و علاقمندان مباحث حقوق اداری قرار داد. کتاب با همان تغییرات چاپ دوم بارها تجدید چاپ شد ولی نویسندگان کتاب خود را ملزم می‌دانند که آن را با توجه به تحولات حقوقی در زمینه مباحث ذی‌ربط مورد بازنگری قرار دهند و تحولات جدید را در کتاب منظور دارند. به همین لحاظ در بازنگری دوم اصلاحات و اضافاتی در زمینه حقوق و مزایای مقرر در قانون مدیریت خدمات کشوری و دیوان عدالت اداری صورت گرفت.

اما مقررات مربوط به حقوق اداری ایران خیلی سریع دستخوش تغییر و تحول می‌گردند این امر می‌تواند یک جنبه مثبت داشته باشد و قوانین متناسب با تحولات جامعه تغییر کند ولی از سوی دیگر می‌تواند موجب عدم ثبات قوانین و تزلزل در وضعیت حقوقی دستگاه‌های اداری و کارمندان آنها و شهروندان گردد بویژه اگر تغییر قوانین با تعمق و دقت و براساس معیارهای علمی نباشد. در هر حال تغییر مقررات بازنگری در مطالب کتاب را ایجاب می‌کند. پس از بازنگری و ویرایش دوم که در چاپ دهم کتاب اعمال گردید تغییرات دیگری در قوانین مربوط به حقوق اداری ایران (بویژه در سال ۹۲) رخ داده است که بازنگری دیگر در کتاب را ضروری ساخت. مهمترین تغییر در خصوص دیوان عدالت اداری است که در چاپهای قبلی

کتاب به آن اشاره شده بود. لایحه پیشنهادی قوه قضائیه در سال ۸۷ تقدیم مجلس شورای اسلامی گردید و پس از تصویب در مجلس و بروز اختلاف میان آن و شورای نگهبان در سال ۹۰ موضوع به مجمع تشخیص مصلحت نظام ارجاع گردید و نظر نهایی مجمع اعلام و با انتشار قانون جدید با عنوان قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری در روزنامه رسمی از دهه سوم مرداد ۹۲ لازم الاجرا گردید. لذا مطالب کتاب در خصوص دیوان با توجه به قانون جدید اصلاح گردید. در مقررات مربوط به شورای اسلامی شهر و روستا تغییراتی صورت گرفته بود که این اصلاحات هم می‌بایستی اعمال گردد. موارد استناد به قانون مجازات اسلامی نیز با توجه به قانون جدید (مصوب ۹۲/۲/۱) لحاظ شده است. علاوه بر آن نکاتی در بازنگری جدید در خصوص مطالب و شکل و ارائه و تنظیم آن‌ها به نظر نویسندگان کتاب رسیده بود یا اساتید و دانشجویان تذکر داده بودند که منجر به تغییراتی در محتوی و ترتیب بیان مطالب گردید. البته یکی از موضوعات مهم کتاب یعنی بخش استخدام تغییرات چندانی نداشته است چون هر چند مدت آزمایشی قانون مدیریت خدمات کشوری خاتمه یافته است و مجلس شورای اسلامی مدت اعتبار آن تا پایان سال ۹۳ تمدید کرده است ولی در این خصوص بایستی منتظر تحولات بعدی باشیم.

نویسندگان ضمن تشکر از کلیه اساتید، دانشجویان و سایر بزرگوارانی که با مطالعه دقیق کتاب نکات ارزشمندی را متذکر شده‌اند، انتظار دارند که با توجه به بازنگری مجدد کتاب باز هم از نظرات آن بزرگواران بهره‌مند شوند.

دکتر محمد امامی - دکتر کورش استوار سنگری تابستان ۱۳۹۳